

TMMOB
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Sayı : OB.2564

23 Aralık 2024

Konu : Ülkemiz Yapı Stoku Envanterinin Çıkarılması Hk.

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞINA
ANKARA

Ülkemiz dünyanın en önemli deprem kuşaklarından biri üzerinde bulunmakta olup yüzölçümümüzün %66'sı en tehlikeli alanda, %96'sı ise değişik büyüklükte depremleri üretebilecek nitelikte alanlarda yer almaktadır. Bu gerçeklik karşısında topraklarımızın ve nüfusumuzun büyük bir bölümü deprem tehlikesi altındadır.

Keza ülkemiz, son 24 yılda yıkıcılığı çok yüksek olan başta 17 Ağustos 1999 Gölçük Depremi olmak üzere, 12 Kasım 1999 Düzce Depremi, 1 Mayıs 2003 Bingöl Depremi, 23 Ekim-9 Kasım 2011 Van Depremleri, 24 Ocak 2020 Elazığ Sivrice Depremi, 30 Ekim 2020 İzmir Depremi ve son olarak en ağır yıkımı yaşadığımız 6 Şubat 2023 Maraş Depremlerini yaşamıştır.

1999 depreminde yaşanan büyük yıkım sonrasında ise denetim ve uygulamadaki yetersizlikler kanun koyucular tarafından da kabul edilerek mevzuatta büyük değişikliklere gidilmiştir. 2007 ve 2018 tarihlerinde deprem yönetmelikleri yayımlanmış bu süreçte bina yapımına ilişkin olarak TSE şartnamelerinde de değişiklikler yapılmıştır. 2001 yılında 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun, 2012 yılında Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun yürürlüğe alınarak, 3194 sayılı İmar Kanunu'nda da yapı üretim sürecine ilişkin yeni düzenlemelere gidilmiştir. Söz konusu mevzuat değişikliklerinin tamamı, yapı güvenliğini artırıcı tedbirler içermekte olup, ilgili idarelere de gerekli denetimleri yaparak, bu tedbirlerin alınması, gerekli girişimlerde bulunulması ve mevzuatın hayata geçirilmesinin sağlanması görevi vermiştir.

Bu görevlerin yerine getirilmesi için öncelikle ülkemizdeki mevcut yapı stokunun risk durumuna ilişkin yapı envanteri çıkarılmasının gerekli olduğu ortaya konulmuş olmasına rağmen günümüze kadar ayrıntılı bir yapı stoku envanteri çıkarılarak bilgileri kamuoyu ile paylaşılmamıştır.

Mevcut yapı stokunun durumuna ilişkin bilgi ise resmi olarak sadece TBMM'nin İzmir Depremi sonrası kurduğu Araştırma Komisyonunca hazırlanan Temmuz 2021 tarihli raporunda yer almakta olup, raporda Türkiye'de 10 milyon civarında olan yapı stokunun 6-7 milyon civarında olan kısmının riskli yapı statüsünde olduğu belirtilmiştir.

Yine son 20 yılda 6 imar affı yasası çıkarılarak mevzuata aykırı eklentiler veya değişiklikler, gerekli tedbirler alınmadan kâğıt üstünde yasal hale getirilmiş, yasalara aykırı olarak üretilen yapıların "imar aflarıyla" bağışlanması ile kaçak yapıların/yapılaşmanın yasallaşması sağlanmış, ancak imar affından yararlanan binalara ve bu binaların mevcut durumlarına ilişkin bilgiler kamuoyu ile paylaşılmamıştır.

Ülkemizdeki mevcut yapıların çoğunluğu (betonarme konut yapı stokunun üçte ikisi olduğu tahmin edilmektedir) 1975 Deprem Yönetmeliğine (Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik) göre projelendirilmiş ve inşa edilmiştir. Ancak İdare tarafından bu yapıların deprem güvenliği açısından büyük öneme sahip yukarıda belirtilen mevzuat değişiklikleri çerçevesinde gerekli kontrol ve denetimleri yapılmamış, gerekli tedbirler alınmamıştır.

**TMMOB
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI**

Ayrıca yapılar kullanım aşamasında İdarece herhangi bir denetimden geçmemekte; yapının statüğünü etkileyecek müdahaleler ancak görünür düzeyde ve herhangi bir şikâyetle konu olmuş ise idari işleme tabi tutulmaktadır. Yapıların büyük çoğunluğunda yapı statüğünü olumsuz yönde etkileyecek boyutlarda pek çok tadilat yapıldığı kamuoyunca ve İdarece bilinmesine rağmen şikayet edilmeyen ve görünür olmayan tadilat, genişletme, kolon, giriş ve perde kesme gibi yapısal sistem müdahaleleri konusunda herhangi bir tedbir alınmamaktadır.

Proje müellifi, şantiye şefi veya fenni mesul olarak meslektaşlarımızca görev aldıkları yapıların projelendirme, yapım ve denetim aşamalarında o dönem yürürlükte olan ve döneminin bilimsel ve teknik düzeyi ile yapı teknolojisinin şartlarına göre hazırlanan yönetmelik, şartname vb. mevzuat esas alınmıştır. Bu nedenle yapım süreci o günkü mevzuata uygun olarak tamamlanan bu yapılar, haliyle sonraki yıllarda mevzuatta yapılan dayanım artırıcı değişikliklerin uygulanmadığı yapılardır. Bu binalar halen kullanımdadır. Yukarıda da belirtildiği üzere yapılar kullanımı esnasında periyodik bir denetime tabi değildir ve meslektaşlarımızın da projesini yaptıkları binaları denetleme vb. yetkisi bulunmadığından, binada tadilat yapıp yapılmadığı, yapılmış ise tadilatın niteliği ve statüğe etkisi olup olmadığı projeyi hazırlayan, uygulayan meslektaşlarımızca bilinmemektedir.

Yapılarda kullanım ömrü boyunca değişen ihtiyaç ve beklentiler nedeniyle yapılan tadilatların etkileri de dikkate alındığında binaların düzenli aralıklarla kontrol edilmesi gerektiği açıktır. Kontrol sorumluluğunun ise ilgili idarelerde olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Özellikle deprem bölgelerinde yer alan ve büyüklükleri değişen depremlere birden fazla maruz kalmış binaların dayanımlarında da düşüş olma olasılığı çok yüksektir.

Başta Anayasa olmak üzere mevcut mevzuat gereği; deprem riskine karşı tedbir almak; riskli yapıları ve afet riski olan bölgeleri belirlemek; riskli yapıların risk durumuna göre güçlendirilmesini ya da yıkımını sağlamak; güvenli ve sağlıklı yaşama çevreleri teşkil etmek; imar mevzuatına, plan projelerine aykırı yapıları tespit etmek ve bu konuda gerekli önlemleri almak devletin asli görev ve sorumluluğudur. Son olarak 3 Aralık 2024 tarihli Anayasa Mahkemesince verilen kararla da bu husus ayrıca vurgulanarak devletin yurttaşların yaşam hakkını koruma ve denetim sorumluluğu hatırlatılmıştır.

İnşaat Mühendisleri Odası olarak kamusal sorumluluğumuz gereği depremlerin ülkemiz için yeniden bir felakete dönüşmemesi için vatandaşlarımızın yaşam hakkının korunması konusunda İdarenizin kamusal ve anayasal görevleri gereği gerekli girişimlerde bulunularak yapıların deprem performansının değerlendirilmesi, yapılarda güvenlik iyileştirilmesinin yapılması, yapıların kullanımı boyunca düzenli kontrolden geçirilmesinin sağlanması hususunda ivedilikle gereğinin yapılmasını arz ederiz.

Saygılarımızla,

Bülent TATLI
TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Sekreter Üyesi